

KINH NGHIỆM THỬ NGHIỆM VÀ ĐÁNH GIÁ CHƯƠNG TRÌNH, SÁCH GIÁO KHOA PHỔ THÔNG Ở MỸ VÀ HÀN QUỐC

PGS.TS. NGUYỄN THỊ HẠNH
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam

1. Kinh nghiệm thử nghiệm và đánh giá chương trình ở Mỹ và Hàn Quốc

1.1. Kinh nghiệm đánh giá và thử nghiệm chương trình ở Mỹ

Giáo dục (GD) ở Mỹ là nền GD mang đậm tính phân quyền. Ở cấp quốc gia, chính phủ soạn thảo và trình quốc hội phê chuẩn Luật GD. Trên cơ sở Luật này, từng bang ra các đạo luật về GD, tổ chức biên soạn chương trình GD (CTGD) cho bang mình. Dựa trên CTGD của bang, mỗi trường biên soạn chương trình (CT) của trường. CT của bang là CT khung, CT nhà trường là CT chi tiết. Chức năng của CT khung là định hướng mục tiêu, nội dung, phương pháp, cách thức đánh giá, chỉ dẫn vận dụng CT phù hợp với nhà trường. Chức năng của CT nhà trường là chi tiết hóa các nội dung cơ bản của CT khung để hiện thực hóa CT khung của bang trong từng trường học. CT khung cần có độ linh hoạt cao để các trường học có thể vận dụng nó vào từng điều kiện dạy học cụ thể của trường. CT nhà trường cũng cần có độ linh hoạt để các giáo viên có thể vận dụng nó vào từng bối cảnh lớp học với những đặc điểm riêng về học sinh, cơ sở vật chất thiết bị, giáo viên.

1.1.1. Hoạt động đánh giá giá CTGD

CTGD được đánh giá bởi các chủ thể: cán bộ quản lý GD ở vùng, hiệu trưởng trường học, giáo viên, học sinh, đại diện hội đồng GD của bang (gồm các nghị sĩ, doanh nhân, trí thức, đại diện cha mẹ học sinh...).

Có ba loại tiêu chí đánh giá CTGD: tiêu chí về cấu trúc, tiêu chí về độ linh hoạt, tiêu chí về kết quả học tập của học sinh.

a) Các tiêu chí về cấu trúc cho phép trả lời những câu hỏi sau:

- Mục tiêu của CT đã thể hiện đủ triết lý GD chưa?
- Các thành tố của nội dung CT đã thể hiện đủ những năng lực cần đào tạo học sinh chưa?
- Hệ thống các môn học và hoạt động GD đã phù hợp với việc đào tạo các năng lực chưa? Các môn học đã tích hợp hợp lý chưa?
- Nội dung học tập có thực sự cần thiết không, có tạo hứng thú và thiết thực với người học không, có tải không?
- Chiến lược dạy học (bao gồm các phương pháp dạy học) có phù hợp với mục tiêu của CT không?
- Phương thức đánh giá kết quả học tập có phù

hợp với mục tiêu CT không?

- Các điều kiện về cơ sở vật chất thiết bị của trường học có đáp ứng với nội dung học tập và chiến lược dạy học không?

- Trình độ của hiệu trưởng, của giáo viên có đáp ứng với việc triển khai nội dung học tập và chiến lược dạy học không?

* Công cụ đánh giá loại tiêu chí này: phiếu phỏng vấn, bảng hỏi, phiếu quan sát.

b) Các tiêu chí về độ linh hoạt cho phép trả lời những câu hỏi sau:

- Liệu mục tiêu của CTGD bang có thể thực hiện được đầy đủ ở tất cả các trường học?

- Những nội dung học tập của CTGD bang có thể cụ thể hóa được ở CT nhà trường không?

- Chiến lược dạy học nêu trong CTGD bang phù hợp với giáo viên và các điều kiện cơ sở vật chất ở phần lớn trường học không?

- CTGD bang có chỉ dẫn đủ để cán bộ quản lý các vùng trường và hiệu trưởng thiết kế CT nhà trường không?

* Công cụ đánh giá loại tiêu chí này: phiếu phỏng vấn, bảng hỏi, phiếu quan sát.

c) Các tiêu chí về kết quả học tập của học sinh cho phép trả lời những câu hỏi sau:

- Kết quả học tập của học sinh đã phản ánh những năng lực cốt lõi cần đào tạo nêu trong CTGD chưa?

- Kết quả học tập của học sinh đã xác định được những thành tích và những hạn chế của học sinh chưa?

- Kết quả học tập của học sinh đã cung cấp những thông tin gì để điều chỉnh CTGD?

* Công cụ đánh giá loại tiêu chí này: phiếu phỏng vấn, bảng hỏi, các bài kiểm tra viết, các bài kiểm tra vấn đáp, hồ sơ thành tích học tập của học sinh.

1.1.2. Hoạt động thử nghiệm CTGD

a) Mục tiêu của hoạt động thử nghiệm CTGD bao gồm:

- Xác định mức độ linh hoạt của CTGD đáp ứng với thực tế của các vùng và các trường học;

- Xác định tính khả thi của CTGD trong thực tế.

b) Nội dung thử nghiệm bao gồm:

- Thử nghiệm CT khung của bang đã được các vùng và các trường cụ thể hóa thành CT chi tiết

của nhà trường, cụ thể hóa thành tài liệu dạy học ở những môn học và những nội dung học tập của môn có nhiều thay đổi;

- Thử nghiệm các điều kiện dạy học theo CT mới tại trường học;

- Thử nghiệm cách đánh giá kết quả học tập mới.

c) Đối tượng thử nghiệm gồm:

- Địa bàn thử nghiệm: chọn mẫu điển hình, hoặc chọn vùng khó khăn (ngiên hơn về chọn mẫu điển hình);

- Chọn trường: Mỗi trường chỉ thử nghiệm một cấp, hoặc mỗi trường thử nghiệm cả hai cấp THCS và THPT;

- Chọn giáo viên và học sinh: không có lựa chọn ưu tiên nào.

d) Quy trình và phương pháp thử nghiệm

- Thử nghiệm CT bằng cách tổ chức biên soạn sách giáo khoa (SGK) thử nghiệm – nhận phản hồi của tác giả SGK và giáo viên;

- Thử nghiệm CT diện hẹp: dạy học theo CTGD mới ở khoảng 30 trường cho ba cấp – nhận phản hồi của tác giả SGK, giáo viên, cán bộ quản lí, học sinh, phụ huynh;

- Thử nghiệm CT mở rộng: dạy học theo CTGD mới ở theo các địa bàn đã chọn – nhận phản hồi của tác giả SGK, giáo viên, cán bộ quản lí, học sinh, phụ huynh, công luận.

e) Phương pháp thử nghiệm

- Chọn những môn học có nhiều thay đổi để thử nghiệm;

- Chọn một số nội dung học tập mới trong những môn học đã chọn để thử nghiệm;

- Thử nghiệm đồng thời ba cấp học, có phân thành các giai đoạn: giai đoạn thử nghiệm các lớp đầu của mỗi cấp, giai đoạn thử nghiệm các lớp cuối của mỗi cấp;

- Thời gian thử nghiệm: thử nghiệm hẹp khoảng một năm, thử nghiệm mở rộng khoảng hai năm, tổng kết và đánh giá khoảng một năm.

g) Tiêu chí đánh giá thử nghiệm CTGD

Tập trung chủ yếu vào các loại tiêu chí:

- Cấu trúc;

- Độ linh hoạt;

- Kết quả học tập của học sinh.

1.2. Kinh nghiệm đánh giá và thử nghiệm chương trình ở Hàn Quốc

GD ở Hàn Quốc là nền GD thiên về tập quyền hơn là phân quyền. Ở cấp quốc gia, chính phủ soạn thảo và trình quốc hội phê chuẩn Luật GD. Trên cơ sở Luật này, chính phủ giao nhiệm vụ cho Bộ Giáo dục tổ chức biên soạn CTGD cho quốc gia. Dựa trên CTGD quốc gia, mỗi tỉnh tiếp tục cụ thể hóa, chi tiết hóa

CTGD quốc gia cho phù hợp với địa phương thành các tài liệu hướng dẫn thực hiện CT. Các trường học dựa trên tài liệu hướng dẫn của tỉnh mà biên soạn CT chi tiết phù hợp với điều kiện dạy học của trường (gọi là CT nhà trường). CT quốc gia là CT khung, CT nhà trường là CT chi tiết. Chức năng của CT khung là định hướng mục tiêu, nội dung, phương pháp, cách thức đánh giá, chỉ dẫn vận dụng CT phù hợp với nhà trường. Chức năng của CT nhà trường là chi tiết hoá các nội dung cơ bản của CT khung để hiện thực hóa CT khung trong từng trường học. CT khung cần có độ linh hoạt cao để các trường học có thể vận dụng nó vào từng điều kiện dạy học cụ thể của trường. CT nhà trường cũng cần có độ linh hoạt để các GV có thể vận dụng nó vào từng bối cảnh lớp học với những học sinh, cơ sở vật chất thiết bị, giáo viên có đặc điểm riêng biệt.

1.2.1. Hoạt động đánh giá CTGD

Nhìn chung, hoạt động đánh giá CTGD ở Hàn Quốc diễn ra tương tự như ở Mỹ.

1.2.2. Hoạt động thử nghiệm CTGD

Nhìn chung, hoạt động thử nghiệm CTGD ở Hàn Quốc diễn ra tương tự như ở Mỹ. Tuy nhiên, có một số sự khác biệt trong việc chọn địa bàn thử nghiệm:

- Hàn Quốc chọn vùng khó khăn để thử nghiệm chương trình vì cho rằng với vùng khó khăn mà chương trình có tính khả thi thì có thể thực hiện khả thi CTGD trên toàn quốc;

- Hàn Quốc chỉ dùng hai loại tiêu chí để đánh giá thử nghiệm CTGD là: loại tiêu chí cấu trúc và loại tiêu chí kết quả học tập của học sinh.

2. Kinh nghiệm đánh giá và thử nghiệm SGK ở Mỹ và Hàn Quốc

Mỹ và Hàn Quốc là hai quốc gia cùng tham gia vào nhiều tổ chức GD, nhiều hoạt động GD mang tính toàn cầu. Cả hai quốc gia này đều thực hiện chính sách đa dạng SGK.

Việc tổ chức biên soạn sách do các nhà xuất bản được Nhà nước cho phép xuất bản sách GD đảm nhiệm. Theo luật GD của mỗi nước, các nhà xuất bản được phép mời tác giả biên soạn sách với thành phần bao gồm: các chuyên gia GD ở trường đại học, viện nghiên cứu; các giáo viên giỏi.

Quy trình biên soạn sách được quy định: Sau khi có bản thảo, sách phải được thử nghiệm trước khi đệ trình hội đồng thẩm định. Việc thử nghiệm sách do nhóm tác giả tự thử nghiệm và có báo cáo về thử nghiệm kèm theo bản thảo sách trình hội đồng thẩm định.

Hội đồng thẩm định có trách nhiệm thẩm định SGK theo các tiêu chí:

1/ Phù hợp với chương trình;

2/ Nội dung sách gồm những hoạt động đáp

ứng nhu cầu và khả năng học của nhiều học sinh;

3/ Có phần trống để giáo viên hướng dẫn hoặc để học sinh tự học;

4/ Thể hiện các phương pháp dạy học tích cực;

5/ Có phần đánh giá kết quả học tập sau từng giai đoạn;

6/ Trình bày khoa học và hấp dẫn;

7/ Không có những vấn đề nhạy cảm như giới tính, đa sắc tộc, đa ngôn ngữ...;

8/ Chất lượng in, giấy tốt và giá hợp lí.

Cấu trúc của bộ SGK thường bao gồm:

- Sách bắt buộc: sách học (textbook), sách bài tập (workbook), những băng đĩa kèm theo;

- Sách tự chọn: sách tham khảo để luyện tập thêm, sách đánh giá để học sinh tự đánh giá kết quả học tập.

3. Một số định hướng của Việt Nam khi học tập kinh nghiệm của Mỹ và Hàn Quốc trong đánh giá thử nghiệm chương trình và SGK

a/ Mỹ là quốc gia phân quyền mạnh trong GD do quốc gia này quản lí nhà nước theo cách phân quyền trên nhiều lĩnh vực kinh tế - xã hội, do đó có kinh nghiệm để thực hiện phân quyền trong GD. Sự phân quyền có mặt mạnh là địa phương, trường học được quyền tự chủ cao, phát huy được mặt mạnh của địa phương và trường học trong thực hiện CTGD. Mặt hạn chế của phân quyền là sự đa dạng đôi khi khó tạo ra được tính thống nhất cao trong thực hiện sứ mệnh của GD đối với xã hội trong từng thời kì. Điều kiện quan trọng để thực hiện phân quyền là cán bộ GD ở địa phương và cơ sở cần có trình độ cao để có thể tự chủ trong nhiều hoạt động liên quan đến xây dựng và triển khai thực hiện CTGD.

b/ Hàn Quốc là quốc gia thực hiện tập quyền GD kết hợp với phân quyền từng bước. Nước này đã thực hiện tốt chính sách toàn quốc học một chương trình. Việc phân cấp từng bước cho phép các tỉnh hướng dẫn nhà trường vận dụng CT quốc gia cho phù hợp với đặc điểm của địa phương, cho phép các trường học dựa trên CT quốc gia và hướng dẫn của tỉnh mà biên soạn CT nhà trường. Bộ Giáo dục Hàn Quốc có quan điểm: phải tập quyền tốt đã rồi mới phân quyền. Tập quyền để việc thực hiện CTGD có kỉ cương, có nề nếp, kết quả GD có tính thống nhất cao do đó dễ kiểm soát. Phân quyền để CT có độ mềm dẻo, linh hoạt, phù hợp với từng địa phương và từng trường học, tạo điều kiện tốt nhất để địa phương và trường học thực hiện được mục tiêu của CT quốc gia. Trong khi thực hiện tập quyền và phân quyền từng bước, các cán bộ quản lí GD sẽ được nâng dần trình độ quản lí để tiếp cận với một nền GD phân quyền.

c/ Việt Nam trong giai đoạn hiện nay và ngay sau năm 2015 là một nước có nền GD tập quyền

mạnh. Nếu theo mô hình phân quyền của GD Mỹ thì trình độ của cán bộ quản lí chưa đáp ứng kịp. Mặt khác, chúng ta cũng không thể tập quyền quá mạnh dẫn đến một nền GD ít độ linh hoạt, kém thích ứng với nhu cầu của xã hội về GD và điều kiện thực hiện CTGD ở các địa phương. Việt Nam có thể học tập một số kinh nghiệm của Mỹ trong đánh giá thử nghiệm CT và SGK ở chỗ:

- Chú trọng đến các tiêu chí linh hoạt, các tiêu chí về cơ sở hạ tầng (trường lớp, trang thiết bị, môi trường GD thân thiện, dân chủ) khi thực hiện CTGD trong thực tế.

- Thử nghiệm CT và SGK theo hướng tinh giản, gọn nhẹ, có trọng điểm.

Mô hình GD tập quyền có phân quyền từng bước ở Hàn Quốc có nhiều điểm gần gũi với điều kiện hiện tại của Việt Nam. Chúng ta có thể học tập nhiều kinh nghiệm của Hàn Quốc trong đánh giá thử nghiệm CT và SGK, cụ thể là:

- Chú trọng đến các tiêu chí đánh giá CT khung của quốc gia sao cho CT khung thể hiện được đủ yêu cầu về đào tạo con người của xã hội công nghiệp hóa và hiện đại hóa;

- Chú trọng đến các tiêu chí đánh giá tính khả thi của CT với các đối tượng học sinh, giáo viên, cán bộ quản lí GD;

- Tập trung thử nghiệm CTGD ở vùng khó khăn để xác định phần cơ bản của CTGD;

- Đánh giá liên tục CTGD và SGK trong quá trình thử nghiệm và thực hiện đại trà CT và SGK.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Jon Wiles and Joseph Bondi, *Curriculum Development: A guide to Practice*, Pearson Education, Inc, 2002.
2. Mal Leicester, Celia Modgil and Sohan Modgil, *Classroom Issues: Practice, Pedagogy, and Curriculum*, NewJork: falmer Press, 1999.
3. William E. Doll, *A Post-Modern Perspective on Curriculum*, New York Teacher Collge Press, 1993.
4. INCA – <http://www.inca.org.uk>.
5. KICE – <http://www.kice.re.kr>.
6. *Kinh nghiệm quốc tế về phát triển chương trình giáo dục phổ thông*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2011.

SUMMARY

The article has presented key experiences regarding the piloting and evaluation of curriculum and textbooks in United States and South Korea. Based on this, the author has proposed some orientations for the piloting and evaluation of curriculum and textbooks in Vietnam.